

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**НАКАЗ**

м. Київ

22.05.2012 р.

№ 615

Про затвердження
Базового компонента дошкільної
освіти (нова редакція)

На виконання Закону України «Про дошкільну освіту», рішення колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту від 04.05.2012 № 5/2-2 ,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція), що додається.
2. Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти (Єресько О. В.) забезпечити опублікування Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція) в офіційних друкованих виданнях Міністерства.
3. Міністерству освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, управлінням освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій забезпечити впровадження Базового компонента дошкільної освіти, затвердженого пунктом 1 цього наказу.
4. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника Міністра Жебровського Б. М.

Міністр

Д. В. Табачник

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ**

**БАЗОВИЙ КОМПОНЕНТ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
(НОВА РЕДАКЦІЯ)**

КИЇВ — 2012

УДК
Б
ББК

Схвалено рішенням Колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України
(від _____ 2012 протокол № _____)

Базовий компонент дошкільної освіти: Науковий керівник: А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук.; **Авт. кол-в:** Богущ А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. — К.: Видавництво, 2012. - 26 с.

Базовий компонент дошкільної освіти є **Державним стандартом дошкільної освіти України**, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України. У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 (7) років; сумарний кінцевий показник набутих компетенцій випускником дошкільного навчального закладу перед вступом його до школи. Розкриваються загальні положення, зміст і структура, інваріантна і варіативна складові змісту освіти. Інваріантна частина містить такі освітні лінії: «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина у природному довкіллі», «Дитина у світі культури», «Гра дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини». Варіантна частина презентує освітні лінії «Комп'ютерна грамота», «Іноземна мова», «Хореографія», «Шахи».

Документ підготовлено з урахуванням основних положень Базового компоненту дошкільної освіти 1998 року та досягнень провідних науковців у галузі дошкільної освіти України.

ISBN

© Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, 2012

Зміст

1.		Загальні положення
2.		Зміст і структура Базового компонента дошкільної освіти України
3.		Інваріантна частина
	3.1.	Освітня лінія «Особистість дитини»
	3.2.	Освітня лінія «Дитина в соціумі»
	3.3.	Освітня лінія «Дитина у природному довкіллі»
	3.4.	Освітня лінія «Дитина у світі культури»
	3.5.	Освітня лінія «Гра дитини»
	3.6.	Освітня лінія «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»
	3.7.	Освітня лінія «Мовлення дитини»
4.		Варіативна частина
	4.1.	Освітня лінія «Комп'ютерна грамота»
	4.2.	Освітня лінія «Іноземна мова»
	4.3.	Освітня лінія «Хореографія»
	4.4.	Освітня лінія «Шахи»

БАЗОВИЙ КОМПОНЕНТ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1. Загальні положення

Становлення України як демократичної держави, входження її в єдиний європейський простір зумовлюють прогресивні зміни у стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти. В умовах глобалізаційних змін на часі модернізація змісту дошкільної освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на *розвиток особистості дитини* як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства.

Дошкільна освіта є самостійною системою, обов'язковою складовою освіти в Україні, яка гармонійно поєднує сімейне та суспільне виховання. Найпершим суспільним середовищем для дитини стає дошкільний навчальний заклад, метою якого є забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини, її фізичного і психічного здоров'я, виховання ціннісного ставлення до природного й соціального довкілля, до самої себе, формування механізмів соціальної адаптації та творчого втілення в умовах життя в товаристві незнайомих дітей і дорослих. Дошкільна освіта як перша самоцінна ланка має гнучко реагувати на сучасні соціокультурні запити, збагачувати знання дитини необхідною якісною інформацією, допомагати їй реалізувати свій природний потенціал, орієнтуватися на загальнолюдські й національні цінності.

Базовий компонент дошкільної освіти України ґрунтується на основних положеннях Міжнародної конвенції ООН про права дитини, Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», інших нормативних актах у галузі дитинства.

Засадами нового Базового компонента дошкільної освіти виступили:

- визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості;
- збереження дитячої субкультури;
- створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей;
- пріоритет повноцінного проживання дитиною сьогодення у порівнянні з підготовкою до майбутнього етапу життя;
- повага до дитини, врахування індивідуального особистого досвіду дошкільника;
- компетентнісний підхід до розвитку особистості, збалансованість набутих знань, умінь, навичок, сформованих бажань, інтересів, намірів та особистісних якостей і вольової поведінки дитини;
- надання пріоритету соціально-моральному розвитку особистості, формування у дітей уміння узгоджувати особисті інтереси з колективними;
- формування у дітей цілісної, реалістичної картини світу, основ світогляду.

Базовий компонент дошкільної освіти — це Державний стандарт дошкільної освіти України, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України. У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 (7) років;

сумарний кінцевий показник набутих компетенцій випускником дошкільного навчального закладу перед вступом його до школи.

Базовий компонент дошкільної освіти передбачає засвоєння її змісту, як завершеного етапу, розрахованого на весь період дошкільного дитинства, сформованість мінімально достатнього та необхідного рівня освітніх компетенцій дитини перших 6 (7) років життя, що забезпечує її повноцінний психофізичний та особистісний розвиток і психологічну готовність до навчання у школі. Визначені Базовим компонентом дошкільної освіти вимоги до обсягу необхідної інформації, життєво важливих умінь і навичок, системи ціннісних ставлень до світу та самої себе є обов'язковими для виконання всіма учасниками освітнього процесу в дошкільних закладах, незалежно від їх підпорядкування, типу і форм власності.

Зміст Базового компонента дошкільної освіти побудовано відповідно до вікових можливостей дітей на основі компетентнісного підходу, тобто спрямованості навчально-виховного процесу на досягнення соціально закріпленого результату (заданої норми, вимог до розвиненості, навченості та вихованості дитини), що зумовлює необхідність чіткого визначення засвоєння дитиною змісту освітніх ліній (знає, обізнана, розуміє, вміє, усвідомлює, здатна, дотримується, застосовує, виявляє ставлення, оцінює), орієнтує освітян на *цілісний і загальний розвиток дитини*, підкреслює важливість закладання в дошкільному віці фундаменту для набуття у подальшому спеціальних знань та вмінь. Увага педагога має спрямовуватися на головні лінії розвитку фізичного, психічного та морально-духовного здоров'я, особистісних цінностей як своєрідного внутрішнього стрижня, ціннісної етичної орієнтації з формування навичок практичного життя, емоційної сприйнятливості та сприяння розвитку *індивідуальності дитини*.

Набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах діяльності (ігровій — провідній для дітей дошкільного віку; руховій; природничій; предметній; образотворчій, музичній, театральній, літературній; сенсорно-пізнавальній і математичній; мовленнєвій; соціокультурній та ін.) і вимагає практичного засвоєння дитиною системи елементарних (доступних) знань про себе та довкілля, моральних цінностей, уміння доречно застосовувати набуту інформацію. Життєво компетентний дошкільник поводить самостійно і конструктивно в різних соціальних і життєвих ситуаціях.

Розвиненість та зрілість емоційних, когнітивних, вольових психічних процесів надає дитині якісно нові можливості прояву свого «Я» у всіх видах діяльності. Дитина може діяти не тільки за зразком, але й на творчому рівні, що забезпечує гармонійне поєднання рушійних сил активності дитини, спрямованих на здобуття знань, умінь, навичок та реалізацію особистісних механізмів регуляції своєї поведінки для досягнення поставленої мети. Творчі діяльнісні досягнення дитини характеризують прояв її здібностей (рухових, комунікативних, пізнавальних, мовленнєвих, образотворчих, музичних та інших).

Базовий компонент дошкільної освіти спрямовує зусилля батьків, педагогів, психологів на розвиток творчого потенціалу дитини, що має свої особливості у дошкільному дитинстві, на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини у дошкільні роки.

Подальший індивідуальний шлях розвитку особистості дитини продовжується в початковій школі. Підготовка дітей до школи має відповідати вимогам та критеріям оцінки **дошкільної зрілості дитини**. Така підготовка передбачає фізичний, емоційний, пізнавальний і особистісний розвиток дитини, готовність до взаємодії з довколишнім світом, розвиток специфічних видів діяльності дошкільників, які є фундаментальними для дошкільного дитинства та визначають і забезпечують адаптацію дитини до нового соціального статусу — школяра. Сформованість самосвідомості, адекватної ідентифікації себе зі своїм «Я», уміння співвідносити свої бажання, можливості та прагнення до здійснення мети діяльності, здатність уявляти себе в минулому, теперішньому, майбутньому часі, орієнтуватись у своїх основних правах і обов'язках — характеризує дошкільну зрілість дитини та її психологічну готовність до систематичного навчання у школі.

2. Зміст і структура Базового компонента дошкільної освіти

Базовий компонент визначає зміст і структуру дошкільної освіти за його інваріантною і варіативною складовими.

Інваріантна складова змісту дошкільної освіти формується на державному рівні і є обов'язковою для навчальних закладів різних типів і форм власності, що забезпечують реалізацію завдань дошкільної освіти. З огляду на важливість дошкільного дитинства як базового періоду для формування способів пізнання, розуміння та відображення внутрішньої (психічної) та зовнішньої (Всесвіт) картини світу, змістом Базового компонента дошкільної освіти визначено освітні лінії, що забезпечують засвоєння дитиною способів (механізмів) розвитку (саморозвитку), набуття знань, умінь і навичок дитини.

Інваріантну частину змісту дошкільної освіти систематизовано за освітніми лініями: «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Дитина в природному дошкільному», «Дитина у світі культури», «Гра дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Мовлення дитини», що забезпечує неперервність змісту освітніх ліній дошкільної та початкової ланок. Виключення з інваріантної частини будь-якої з освітніх ліній порушує цілісність розвитку дитини на рівні дошкільної освіти і наступність її в початковій школі.

Варіативна складова змісту дошкільної освіти визначається дошкільним навчальним закладом з урахуванням особливостей регіону, навчальних закладів, індивідуальних освітніх запитів дітей та (або) побажань батьків, або осіб, які їх замінюють.

Організація життєдіяльності дітей з урахуванням освітніх ліній, що включені до інваріантної та варіативної складових, дає змогу забезпечити належний рівень соціально-особистісного розвитку дітей дошкільного віку в структурі неперервної освіти.

Освітня лінія «**Особистість дитини**» передбачає:

— формування позитивного образу «Я», створення бази особистісної культури дитини, її активної життєдіяльності;

— виховання в дитини позитивного ставлення до своєї зовнішності, сформованості основних фізичних якостей, рухових умінь, культурно-гігієнічних, оздоровчих навичок та навичок безпечної

життєдіяльності. На кінець дошкільного періоду життя в дитини мають бути сформовані базові якості особистості: довільність, самостійність і відповідальність, креативність, ініціативність, свобода поведінки і безпечність, самосвідомість, самоствавлення, самооцінка.

Зміст освітньої лінії **«Дитина в соціумі»** передбачає формування у дітей навичок соціально визнаної поведінки, вміння орієнтуватись у світі людських взаємин, готовності співпереживати та співчувати іншим. Завдяки спілкуванню з дорослими, як носіями суспільно-історичного досвіду людства, в дитини з'являються інтерес та вміння розуміти інших, долучатися до спільної діяльності з однолітками та дорослими, об'єднувати з ними свої зусилля для досягнення спільного результату, оцінювати власні можливості, поважати бажання та інтереси інших людей. Взаємодія з іншими людьми є своєрідним видом входження дитини в людський соціум, що вимагає уміння узгоджувати свої інтереси, бажання, дії з іншими членами суспільства.

Зміст освітньої лінії **«Дитина у природному довкіллі»** містить доступні дитині дошкільного віку уявлення про природу планети Земля та Всесвіт, розвиток емоційно-ціннісного та відповідального екологічного ставлення до природного довкілля. Природнича освіченість передбачає наявність уявлень дитини про живі організми і природне середовище, багатоманітність явищ природи, причинно-наслідкові зв'язки у природному довкіллі та взаємозв'язок природних умов, рослинного і тваринного світу, позитивний і негативний вплив людської діяльності на стан природи. Ціннісне ставлення дитини до природи виявляється у її природодоцільній поведінці: виважене ставлення до рослин і тварин, готовність включатись у практичну діяльність, що пов'язана з природою, дотримання правил природокористування.

Освітня лінія **«Дитина у світі культури»** передбачає формування почуття краси в її різних проявах, ціннісного ставлення до змісту предметного світу та світу мистецтва, розвиток творчих здібностей, формування елементарних трудових, технологічних та художньо-продуктивних навичок, самостійності, культури та безпеки праці. Результатом оволодіння дитиною різними видами предметної та художньої діяльності є сформоване емоційно-ціннісне ставлення до процесу та продуктів творчої діяльності, позитивна мотивація досягнень; здатність орієнтуватися в розмаїтті властивостей предметів, розуміти різні способи створення художніх образів, виявляти інтерес до об'єктів, явищ та форм художньо-продуктивної діяльності, а також оволодіння навичками практичної діяльності, культури споживання.

Освітня лінія **«Гра дитини»** передбачає розвиток у дітей творчих здібностей, самостійності, ініціативності, організованості в ігровій діяльності та формування у них стійкого інтересу до пізнання довкілля і реалізації себе в ньому. Гра забезпечує задоволення ігрових уподобань кожної дитини, сприяє виникненню дружніх, партнерських стосунків та ігрових об'єднань за інтересами, спонукає до обміну думками, оцінювання себе й інших, заохочує до імпровізації, висловлювання власних оцінно-етичних суджень.

Освітня лінія **«Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»** передбачає сформованість доступних для дитини дошкільного віку уявлень, еталонів, що відображають ознаки, властивості та відношення

предметів і об'єктів довколишнього світу. Показником сформованості цих уявлень є здатність дитини застосовувати отриманні знання у практичній діяльності (ігрова, трудова, сенсорно-пізнавальна, математична тощо), оволодіння способами пізнання дійсності, розвиток у неї наочно-дієвого, наочно-образного, словесно-логічного мислення. Сенсорно-пізнавальна освітня лінія спрямована на інтеграцію змісту дошкільної освіти, формування у дітей пошуково-дослідницьких умінь, елементарних математичних уявлень, цілісної картини світу, компетентної поведінки в різних життєвих ситуаціях.

Освітня лінія «**Мовлення дитини**» передбачає засвоєння дитиною культури мовлення та спілкування, елементарних правил користування мовою у різних життєвих ситуаціях. Оволодіння мовою як засобом пізнання і способом специфічно людського спілкування є найвагомим досягненням дошкільного дитинства. Мова виступає «каналом зв'язку» для одержання інформації з немовних сфер буття, засобом пізнання світу від конкретно-чуттєвого до понятійно-абстрактного. Мовленнєве виховання забезпечує духовно-емоційний розвиток дитини через органічний зв'язок із національним вихованням. Мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку складається із різних видів говоріння та слухання, під час якої формуються мовленнєві вміння і навички. Вивчення української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот передбачає залучення дітей інших національностей, які є громадянами України, до оволодіння українською мовою як державною на рівні вільного спілкування з іншими дітьми і дорослими, виховання інтересу та позитивного ставлення до української мови.

Кожна освітня лінія Базового компонента дошкільної освіти завершується узагальненим визначенням результату освітньої роботи — сформованістю певного виду компетенцій.

3. Інваріантна частина

3.1. Освітня лінія «ОСОБИСТІТЬ ДИТИНИ»

Зміст освіти	Результати освітньої роботи
<p>ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК</p>	<p>Усвідомлює цінність здоров'я, його значення для повноцінної життєдіяльності. Бачить про основні чинники збереження здоров'я. Розуміє значення для зміцнення здоров'я загартування, щоденної ранкової гімнастики, плавання, масажу, фізіотерапії, прагнення до здорового поведінки, гігієни тіла. Дотримується правил здоров'язбережувальної поведінки. Участь у фізкультурно-розвивальних заходах, виявляє позитивне ставлення до національних та сімейних традицій. Розуміє про вплив основних природних чинників на стан здоров'я організму. Володіє найпростішими процедурами загартування.</p> <p>Визначає і правильно називає частини тіла та основні органи, їх елементарні функції. Розуміє, що є шкідливим та корисним для організму. Орієнтується у призначенні органів чуттів, дихання.</p> <p>Усвідомлює, що людина народжується, проходить різні етапи життєвого шляху — дитинство, молодість, зрілість, старість. Має елементарне уявлення про статеву належність. Орієнтується в ознаках своєї статевої належності до протилежної статі.</p>
<p>Безпека життєдіяльності</p>	<p>Диференціює поняття «безпечно» і «небезпечно», усвідомлює важливість безпеки (для себе та інших людей). Знає правила безпечного перебування вдома, в дошкільному закладі, на вулиці, в спортивному майданчиках. Орієнтується у правилах поводження з незнайомими предметами, електробезпеки; користуванні транспортом; в основних знаках дорожнього руху тощо. Знає номер телефону основної служби допомоги (пожежна, медична, міліція); усвідомлює важливість дотримання правил безпеки.</p>

	критичній ситуації. Володіє навичками безпечної поведінки при агресивному поводженні
Здоров'я та хвороба	<p>Усвідомлює, що може бути здоровою і хворою, розрізняє відповідні стани. Орієнтується на власного здоров'я (хороше самопочуття, відсутність больових відчуттів) та здоров'я інших людей. Зміцнення здоров'я й запобігання захворюванням корисні рухова діяльність, правильне харчування, догляд за тілом. Виокремлює основні ознаки захворювання (висока температура, кашель, головний біль). Повідомляє дорослому про погане самопочуття, під його керівництвом виконує необхідні заходи лікування різних захворювань, толерантно ставиться до хворих однолітків.</p> <p>Знає, що розвиток людського тіла, його здоров'я залежать від повноцінного харчування, продуктів харчування, відрізняє корисну їжу від шкідливої. Оперує назвами основних продуктів харчування для розвитку організму. Розуміє виняткове значення питної води для здоров'я, орієнтується на її чистоту. Дотримується вимог до розпорядку дня та культури харчування.</p>
Гігієна життєдіяльності	<p>Самостійно виконує основні гігієнічні процедури. Без нагадування дорослого користується засобами та предметами догляду; знає, що ними користуються індивідуально. Виконує елементарними навичками особистої гігієни. Намагається контролювати власну поставку тіла, здоров'я, зовнішню красу тіла, естетику рухів, виконує комплекс вправ для запобігання плоскостопості.</p>
Рухова активність та саморегуляція	<p>Усвідомлює роль фізичних вправ у розвитку та зміцненні організму, емоційно реагує на фізичну сфері (пластичність, виразність та естетика рухів). Здатна самостійно застосовувати рухи в житті, оцінює і регулює можливості власного тіла. Володіє основними рухами (ходьба, біг, стрибки, різні вихідні положення вправи з предметами та без них). Знає та свідомо дотримується правил спортивних ігор, цінує чесність, виявляє спритність. Володіє власним тілом, свідомо контролює організм, витримує відповідно віку фізичне навантаження. Виявляє вольові зусилля у рухах.</p>
Здоров'я-збережувальна компетенція	<p>Обізнаність із будовою свого тіла, гігієнічними навичками за його доглядом, знання про продукти харчування; основними показниками власного здоров'я, цінністю здоров'я інших людей; основні рухи та гімнастичні вправи; застосовувати здобуті знання, вміння і навички в житті, уникати шкоди, зашкоджуючи як власному, так і здоров'ю інших людей. Дотримання правил безпеки життя.</p>
САМО-СТАВЛЕННЯ	<p>Має уявлення про існування свого внутрішнього світу (думки, почуття, бажання, емоції). Має власні інтереси. Здійснює елементарні мисленнєві дії (аналіз, порівняння, узагальнення). Має власні інтереси. Знає, чого хоче (не хоче); може обґрунтувати своє ставлення. Орієнтується на власні інтереси, диференціює добро і зло. Встановлює причинно-наслідкові та смислові зв'язки між подіями, діями та виразом обличчя, передає свої почуття мимікою, жестами, словами. Адекватно реагує на ситуації, намагається стримувати негативні емоції; співвідносить характер емоційної поведінки з ситуацією. Передбачає результати своєї діяльності, знає їх значення для себе і тих, хто поряд, усвідомлює відповідальність за вчинене; здатна досягати поставленої мети.</p>
Самосвідомість	<p>Оперує займенником «Я», відрізняє себе з-поміж інших, усвідомлює, що може обходитися як окремо, так і спільно і відмінно між собою та іншими. Має певну думку про себе, може сформулювати її. Розуміє, що власне ім'я вказує на її індивідуальність, статево належність. Радіє своєму іменю. Ім'я по батькові вказує на її належність до роду, своєї родини, її традицій і звичаїв. Взаємодіє з іншими. Усвідомлює зв'язок своєї самооцінки з реальними досягненнями порівняння з досягненнями дорослих. Співвідносить свої домагання з можливостями, успіхами та невдачами; розуміє, що негативне судження про неї інших. Орієнтується у своїх чеснотах і вадах, виявляє свої сильні сторони. Прагне утвердитись у своїх моральних якостях, виявляє впевненість у своїх можливостях, не дозволяє негативним проявом, який зачіпає гідність іншої людини.</p> <p>Усвідомлює і переживає своє минуле і сьогодення, орієнтується у майбутньому, планує, може назвати основні ознаки різних вікових періодів (дитинство, юність, зрілість).</p>

	сьогодення і майбутнє залежать від обставин життя і здатності допомагати самій майбутнім переважно позитивні зміни і події. Орієнтується у своїх основних правах і об'язках та відмінності.
Особистісно-оцінна компетенція	Обізнаність дитини з образом самої себе, своїм «Я», її місцем у системі людських стосунків (в сім'ї, школі, суспільстві, соціально-комунікативному просторі, в різних видах діяльності). Здатність до самоконтролю власної поведінки в різних життєвих ситуаціях, позитивного ставлення до власного внутрішнього світу (емоційної орієнтації, бажання і мрії, почуття тощо), оптимістичного світовідчуття щодо свого сьогодення.

3.2. Освітня лінія «ДИТИНА В СОЦІУМІ»

Зміст освіти	Результати освітньої роботи
СІМ'Я	<p>Усвідомлює зміст понять «сім'я», «сімейні традиції» (склад, ознаки: спільне проживання, взаємодопомога, доброзичливість, сімейні обов'язки, повага та гідне ставлення до членів сім'ї, збереження сімейних цінностей, батьки — найрідніші люди, які доглядають та виховують своїх дітей, ставиться до них з повагою, турбується про них; відгукується на їхні звернення, прохання, дотримується порад дорослих. Знає, що народжені в одній сім'ї. Встановлює й підтримує доброзичливі, дружні стосунки з ними. Турбується про рідних братів-сестер, дослуховується до старших, опікується молодшими членами сім'ї.</p> <p>Знає, що дідусь та бабуся доводяться батьками татові та мамі. Поважає їх, піклується про них, шанобливо ставиться до них. Дбає про них, допомагає, не ображає їх своїми висловлюваннями. Дотримується правил сімейного співжиття. Усвідомлює обов'язки кожного члена сім'ї. Підтримує порядок у своєму помешканні, розуміє внесок кожного члена сім'ї у її добробут родини, прагне надати посильну допомогу.</p>
РОДИНА	<p>Знає, що родина об'єднує усіх родичів матері та батька, усвідомлює ступінь рідства між членами родини, зв'язків, виявляє інтерес до спільних родинних справ, свят, зустрічей, фото- та фільмографії родини, історії роду, веденні родовідного дерева. Відчуває себе повноцінним членом родини. Прагне бути «самим собою», розраховує на розуміння і захист. Помічає зовнішню та внутрішню атмосферу родини. Прагне діяти так, щоб не засмутити близьких, викликати в них почуття задоволення. Підтримує свої бажання, якщо вони заважають рідним; прагне бути причетною до спільних справ родини.</p>
Родинно-побутова компетенція	<p>Обізнаність із нормами та правилами сімейного (родинного) співжиття; здатність до самоконтролю поведінки, підтримувати доброзичливі, дружні, довірливі стосунки в родинному колі, виявляти турботу про членів родини.</p>
ЛЮДИ Дорослі	<p>Вирізняє знайомих людей з-поміж інших як таких, які добре знають один одного (наприклад, співробітники батьків, працівники дошкільного закладу тощо), привітно вітається. Усвідомлює, що люди як серед дорослих, так і дітей. При зустрічі впізнає знайомих, із власної ініціативи чи за проханням виявляє готовність і здатність доброзичливо спілкуватися з ними. Вміє вислухати дорослих, відгукнутися на прохання, пропозицію, виявляє чемність у ставленні до них.</p> <p>Відкрита для контактів з дорослими людьми різного віку, статі, національності, віку, досвіду, досла людина володіє професією, має роботу, сім'ю, виховує дітей, турбується про них, допомагає дорослим. Усвідомлює свою залежність від старшого покоління, приймає опіку. У зв'язку з цим виявляє повагу, готовність допомагати. З повагою ставиться до людей похилого віку. Підтримує авторитет дорослих.</p> <p>Розуміє, що чужі — це люди, які між собою не знайомі (перехожі на вулиці, працівники магазину, глядачі в театрі тощо); поводить з ними обачно, стримано, чемно. У разі потреби в торговельно-сервісній мережі (в магазині, на автозаправній станції, в аптеці, в банкоматі, в кінотеатрі, в бібліотеці тощо) може звернутися за допомогою до незнайомих людей (наприклад, контролера в транспорті, продавця чи охоронця (міліціонера) в магазині тощо). Користується послугами незнайомих людей.</p>

	самозбереження: не бере від незнайомців солодощі, іграшки, не зваблюється пропозиціями, розповідає чужим про себе, свою сім'ю, родину, місце проживання тощо.
Діти	<p>Здатна входити в контакт з різними за віком дітьми, налагоджує з ними активні стосунки. Молодших відчуває старшою, а зі старшими — молодшою; усвідомлює свої межі спілкування. Виявляє інтерес і прагнення брати участь у будь-якій спільній справі (грі, проекті, дослідженні). Ділиться своїм досвідом, вміннями, знаннями, підтримує загальну для всіх мету діяльності. Допомагає дітям, прагне бути доречною, бажаною у спілкуванні, грі тощо.</p> <p>Самостійно встановлює й підтримує партнерські, ділові та особисті контакти з іншими людьми. Відчуває межу припустимої поведінки. Уникає конфліктних ситуацій. Уникає непорозумінь. Передбачає наслідки своїх негативних дій, розуміє причини виникнення конфлікту, провину, поступитися власними інтересами. Знає та використовує слова-пояснення, вирази.</p>
Група	<p>Орієнтується в тому, що група — це об'єднання, яке виникає на основі особистих стосунків членами. Обвінана з віковими групами дітей дошкільного віку у навчальних закладах. Усвідомлює, що групу гуртують спільні цінності, щирість та відвертість стосунків, доброземне ставлення один до одного. Розуміє, що дружба — це прояв взаємної довіри. Ініціює дружні стосунки з тими, кому симпатизує, усвідомлює, що дружбою треба доглядати. Розуміє, що кожна країна має свою територію, на якій проживають люди з різним кольором шкіри, в одній країні мають свою культуру, звичаї, мову. Розуміє, що всі народи світу прагнуть миру й щастя.</p>
Соціально-комунікативна компетенція	<p>Обізнаність із різними соціальними ролями людей (знайомі, незнайомі, свої, чужі, дівчатка, хлопчики, молоді, літні тощо); з елементарними соціальними та морально-етичними нормами взаємин; вміння дотримуватись їх під час спілкування. Здатність взаємодіяти з людьми, розуміти їхні дії, поведінку з іншими; усвідомлювати своє місце в соціальному середовищі; позитивно співпереживати, співчувати, допомагати іншим, обирати відповідні способи спілкування.</p>

3.3. Освітня лінія «ДИТИНА У ПРИРОДНОМУ ДОВКІЛЛІ»

Зміст освіти	Результати освітньої роботи
ПРИРОДА ПЛАНЕТИ «ЗЕМЛЯ»	<p>Має загальне уявлення про життя людей на планеті Земля, яка має форму кулі (глобус), суші (материки, острови) і води (океани, моря, річки, озера). Знає, що повітря знаходиться над землею. Розрізняє ознаки повітря (холодне, тепле, гаряче, вологе, сухе), розуміє їх залежність від температури. Розуміє, що вітер — це рух повітря; він може бути сильним, слабким, поривчастим; може приносити користь і шкоду.</p> <p>Має уявлення, що тверда поверхня планети — суша, має різну форму (рівнини, пагорби, гори). Розуміє, що люди будують житло, обробляють ґрунт — родючий шар поверхні. Розуміє значення води для життя рослин, тварин, життєдіяльності людей. Має уявлення, що в надрах планети знаходяться газ, нафта тощо), їх добувають і використовують люди.</p> <p>Знає, що на Землі вода знаходиться у річках, озерах, морях, океанах, льодовиках та під землею (солоні, а в річках і озерах переважно прісна; у воді живуть тварини, ростуть рослини; вода може бути холодною, теплою, гарячою). Розрізняє стани води (рідкий, твердий, газоподібний — пара). Володіє елементарними знаннями про використання води в побуті, людських осель, її використання для вироблення енергії для освітлення та опалення будівель, для проведення гігієнічних процедур тощо.</p>
Явища природи	<p>Має елементарне уявлення про природні явища на планеті Земля та сезонні зміни природи (зміни температури, прикмети, характерні ознаки). Може характеризувати зміни в природі кожної пори року (зміни температури, стану рослин, тварин). Розуміє залежність змін від кількості сонячного світла, тепла. Охоче спостерігає за змінами в природі, календарі погоди і природи; помічає характерні особливості природних явищ, пояснює їх вплив на життєдіяльність людей.</p> <p>Усвідомлює, що хмари рухаються завдяки вітру над поверхнею Землі; що хмарне небо може бути дощовим, зливами, градом); зливи супроводжуються вітром, блискавками, грозами.</p>

	<p>веселка. Розуміє, що град — це льодові кульки, які можуть зашкодити рослинам, тваринам, може бути небезпечною для людей, тварин. Вміє безпечно поводитися під час грози.</p> <p>Знає, що взимку із хмар випадає сніг; розрізняє сухий і вологий сніг, характеризує (липкий, м'який, пористий). Усвідомлює значення снігового покриву для рослин і тварин (захист від хуртовину, ожеледицю, їх вплив на стан природи). Вміє одягатися та поводитися під час грози. Знає, що навесні стрімко тане сніг, вода струмками збігає до річок, спричиняє скресання річки розливаються, виходять із берегів.</p> <p>Має уявлення: про шторм як бурю на морі (океані), що супроводжується сильними хвилями; про посуху, що є наслідком відсутності дощів на певній території впродовж тривалого часу; про посуху спричиняє висихання ґрунту, загибель рослин, ускладнення життя та харчування тварин.</p> <p>Орієнтується в основних властивостях вогню: корисних (зігріває, допомагає приготувати їжу), руйнівних (швидко розповсюджується, знищує все на своєму шляху). Знає, що пожежа небезпечне поводження людини з вогнем (багаття в лісі, недопалки тощо). Володіє правилами правильного поводження з вогнем. Має елементарні уявлення, що землетрус — це коливання земної кори (слабке, сильне), який може зруйнувати споруди, спричинити загибель людей; що виверження вулкана викликає викидом на поверхню попелу, розпеченої лави.</p>
<p>Рослини Гриби</p>	<p>Розрізняє і називає найпоширеніші у своїй місцевості: дерева, кущі, трави; дикорослі гриби. Має уявлення про лікарські властивості рослин найближчого природного оточення (чистотіл, ромашка, календула, кропива, звіробої, чорна смородина, кисель, окремі з них забезпечують їжею тварин, людей, називає будову рослин. Усвідомлює значення достатньо світла, води, поживного ґрунту, змінюються під час росту. Має елементарні уявлення про вплив на стан рослин. Спільно з дорослим вирощує рослини та доглядає за ними.</p> <p>Здатна розрізняти найпоширеніші їстівні та отруйні гриби, ягоди, дотримуватися правил безпеки.</p>
<p>Тварини</p>	<p>Усвідомлює різноманітність тваринного світу. Розрізняє найпоширеніші тварини: риби, земноводні, плазуни, птахи, звірі; оперує їхніми назвами, описує середовище і особливостях: зовнішньої будови, живлення, пересування, захисту, поведінки. Називає тварини свого регіону; диких і свійських тварин; знає місце їхнього існування, облаштування житла тварин, людей. Спільно з дорослим вміє доглядати за тваринами.</p> <p>Орієнтується в тому, що рослини і тварини живуть у певному природному (лісі, парку, саду) або спеціально створеному (ставки, акваріуми, оранжереї, теплиці, ботанічні сади) середовищі з певними умовами до умов середовища. Знає про корисні та шкідливі рослини і тварини, їх важливість в житті людини.</p>
<p>ЖИТТЄ- ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ У ПРИРОДНОМУ ДОВКІЛЛІ</p>	<p>Орієнтується в тому, що природне довкілля та життєдіяльність людини взаємопов'язані. Знає про вплив виробництва харчових та технічних культур; наземними, повітряними та водними шляхами розповсюдження людей, різноманітних вантажів тощо. Розуміє, що природне довкілля змінюється внаслідок діяльності людини. Має уявлення, що люди здійснюють природоохоронні заходи для збереження та відновлення природи. Володіє знаннями про життєдіяльність людини у природному довкіллі свого регіону.</p>
<p>ВСЕСВІТ</p>	<p>Орієнтується у тому, що Всесвіт — це безліч зірок, планет, може назвати деякі з них. Має інформацію про Сонячну систему, в центрі якої знаходиться Сонце — джерело світла та тепла. Знає про вплив Сонця на Землю за розміром, але всі менші за Сонце. Має уявлення, що Земля робить один оберт навколо Сонця, а вона по-різному освітлюється і нагрівається його променями, що спричиняє сезонні зміни клімату на Землі; має форму кулі, його добре видно на небосхилі у вечірні та нічні години; що можна побачити зорі, планети, Місяць. Володіє елементарною інформацією про можливості використання супутників, космічних кораблів, станцій.</p>
<p>Природничо- екологічна компетенція</p>	<p>Обізнана з природним середовищем планети Земля та Всесвітом як цілісним середовищем життя: повітря, вода, ґрунт, рослини, тварини, люди, Сонце, Місяць тощо; усвідомлює їх значення для життя. Сприймає природу як цінність, виокремлює позитивний і негативний вплив людської діяльності на природу. Довільно регулює власну поведінку в природі.</p> <p>Усвідомлює себе частиною великого світу природи; знає про залежність власного життя від природи.</p>

стану природи, її розмаїття і краси; виявляє інтерес, бажання та посильні уміння щодо необхідність дотримання людиною правил доцільного природокористування, чистоти при використанні природних багатств, використання води, електричної та теплової енергії; зусилля зі збереження, догляду та захисту природного довкілля.

3.4. Освітня лінія «ДИТИНА У СВІТІ КУЛЬТУРИ»

Зміст освіти	Результати освітньої роботи
<p>ПРЕДМЕТНИЙ СВІТ</p> <p>Житло</p>	<p>Виявляє інтерес до предметного світу. Оперує поняттям «житло», має уявлення про різноманітність жител. Розрізняє інтер'єри міської квартири та сільської оселі. Розуміє роль житла в житті людини, людини в теплі, світлі, воді та функціонуванням різних технічних комунікацій і відповідної домівки; усвідомлює, що затишок і порядок в оселі залежить від її мешканців; самостійно іграшки тощо.</p> <p>Усвідомлює, що для життєдіяльності людині потрібні предмети побуту і вжитку. Опікується «меблями», «блізнами», «побутовими приладами», «посудом» тощо. Називає основні технічні засоби, що використовуються в домашньому господарстві. Знає, як користуватися та безпечно працювати з предметами предметного середовища знайоме і незнайоме; виділяє схоже, відмінне; визначає безцінні реліквії, отримані в спадщину. Називає адресу свого проживання (населений пункт, вулиця).</p>
<p>За межами житла</p>	<p>Орієнтується у предметному довкіллі за межами житла. Знає назви вулиць, прилеглих місцезнаходження навчального закладу, магазину, аптеки, поліклініки, стадіону, пояснює, як вулиця поділяється на проїзну та пішохідну частини, називає різні види транспорту та його особливості. Обізнана з правилами дорожнього руху та керується ними.</p>
<p>Предметно-практична діяльність</p>	<p>Усвідомлює, що довколишній предметний світ — рукотворний, створений для людини завдяки людській праці. Має елементарні знання про виробництво різних предметів побуту, знарядь, засобів пересування та зв'язку, продуктів харчування, гігієни, оперує їх назвами. Розуміє результати людської праці, розуміє її необхідність і мотивацію, зв'язок із життєвими потребами, про професійну зайнятість батьків, найближчих родичів; багатоманітність професій у рідному середовищі, називає найпоширеніші. Розуміє відмінність між власною діяльністю і виробничою діяльністю.</p> <p>Охоче займається предметно-практичною діяльністю, активно долучається до самої роботи в домашньому господарсько-побутової. Прагне до якісного виконання трудових доручень тощо. Вміння суспільно значущій діяльності спільно з дорослими та іншими дітьми, отримує задоволення, визначити мету, завдання, спрогнозувати кінцевий результат, спланувати послідовність дій, залучити партнерів. Свідомо добирає адекватні прийоми роботи, знаряддя праці, матеріали; обізнана з правилами їх використання. Дотримується правил безпечної діяльності. Намагається відійти від звичних способів. Самостійно долає труднощі, прагне довести розпочату справу до завершення, несе відповідальність, організованість. Здатна оцінити результат своєї роботи та односторонні помилки. Бережно ставиться до рукотворних виробів (власних та інших дітей).</p> <p>Має уявлення про заощадливе ведення домашнього господарства, вміння ошадливо використовувати ресурси. Розрізняє соціальні ролі «покупець», «продавець», поняття «товар», «гроші», «грошів». Використовує різні предмети за призначенням, дбайливо до них ставиться, дотримується правил.</p>
<p>Предметно-практична компетенція</p>	<p>Обізнана із предметним світом, його особливостями в межах житла (предмети побуту, споруди закладів соціального і громадського призначення тощо), виготовленням предметів побуту предметному середовищі за місцем проживання, дотримується елементарних правил безпеки. Користується побутовими предметами за призначенням. Обізнана з працею дорослих та професій, бере участь у спільній праці з дорослими, дітьми; творчо виявляє себе у самостійній діяльності. Застосовує елементарні економічні поняття; ошадливо ставиться до речей, бережливо до них ставиться.</p>

<p>СВІТ МИСТЕЦТВА Сприйняття мистецтва</p>	<p>Сприймає і усвідомлює мистецтво як результат творчої діяльності людини, виявляє почуті мистецьких творів; вибірково ставиться до окремих видів мистецької діяльності цілісно, елементарно аналізує засоби художньої виразності. Вирізняє специфіку образів музичного, танцювального, театрального, літературного. Яскравість образу пов'язує з кольорами, звуками, ритмами, динамікою, темпами, рухами, мімікою, жестами, римами, монологічними аналогіями між змістом твору і життям.</p>
<p>Ціннісне ставлення до мистецтва</p>	<p>Виявляє власне ціннісне ставлення до українських мистецьких традицій, форм творчості художників, композиторів, музикантів, співаків, танцівників, режисерів, акторів, поетів, твори улюблених вітчизняних та зарубіжних митців, пригадує їх зміст, порівнює твори. Виявляє інтерес до прикладного мистецтва (петриківське, васильківське, київське, опішнянське, косівське, українських пісенних жанрів (колискові, колядки, щедрівки, заклички), музично-танцювальних (коломийка, хоровод). Виокремлює жанри народного, класичного і сучасного вітчизняного мистецтва: портрет, пейзаж, натюрморт, побутовий; пісню, марш, танець; спектакль у ляльковому, балетному театрі; казку, вірш, оповідання.</p>
<p>Художньо- продуктивна діяльність Образотворча</p>	<p>Виявляє інтерес до різних видів візуального мистецтва: декоративно-прикладного мистецтва, архітектури, дизайну. Відображає власні життєві враження, почуття, навички в образотворчості, ліпленні, аплікації, конструюванні. Володіє технічними прийомами роботи з різноманітними художньою майстерністю; створює образ різними засобами і техніками, творчо застосовує кольору, композиції, ритму для реалізації свого задуму; застосовує дизайнерські умовності, експериментує, змішуючи кольори, вигадуючи оригінальну композицію, змінюючи і створюючи форми.</p>
<p>Музична</p>	<p>Має уявлення про вокальну та інструментальну музику, основні музичні жанри (пісенні), оцінює музичні твори, переймається емоціями і почуттями; виразно співає дитячі пісні, виконує хоріводів, танців, музичних ігор, рухів; відтворює на дитячих музичних інструментах. Має досвід індивідуального та колективного виконання твору. Виявляє музикальність, уявляє почуття через музично-рухову і пісенну творчість, музикування; виявляє елементарні прийоми варіювання, імпровізації. Творчо співпрацює з дітьми і дорослими заради спільного творчості у розвагах і святах.</p>
<p>Театральна</p>	<p>Орієнтується в основних видах театрального мистецтва, вирізняє гуманний зміст і форми вистави; виявляє особисту позицію, інтегровані навички під час перевтілення у персонажів (негативний), створює його за допомогою експресивних засобів (мовлення, міміка, жести). Запам'ятовує сюжетну послідовність спектаклю, своєчасно включається в дію. Творчо застосовує і музично-пластично-пісенний досвід у театралізації гри, сценки, самостійно вигаданої гри, ігор і жанрів.</p>
<p>Літературна</p>	<p>Цілісно відтворює зміст поетичного та прозового твору, ідентифікує почуття та емоції, висловлює особисту позицію; вирізняє зачин, основну частину, кінцівку, повтори в казках, вірші напам'ять, переказувати українські народні казки, застосовувати усну народну творчість у розвагах, фольклорних святах. Вдається до римування, словотворчості, гуманних змін. Виявляє навички образного мовлення. Виявляє творчу активність, інтерес до улюблених творів, інтегрує в них елементи інших мистецьких діяльностей (спів, образні рухи, малюнки-декорації).</p>
<p>Художньо- продуктивна компетенція</p>	<p>Сприймає мистецький твір з позиції краси, вирізняє його як естетичний. Виявляє інтерес до естетично чуйним цінителем, слухачем, глядачем, виконавцем; емоційно-ціннісно ставиться до мистецтва в житті. Реалізує здатність насолоджуватись мистецтвом, пізнавати образну специфіку мистецтва, інформацію. Переймає духовний потенціал мистецького твору у власний досвід, набуває персонажів. Володіє комунікативними навичками спілкування з приводу змісту твору.</p>

задоволенням наслідую мистецькі зразки — образотворчі, музичні, танцювальні, театральні, творчих завданнях власні інтереси, уподобання, цінності, набутий мистецький досвід діяльності прекрасного (уміння, навички). Випромінює благополуччя під час мистецької творчості стосовно власного мистецького досвіду; виявляє художню активність як складову особистості.

3.5. Освітня лінія «ГРА ДИТИНИ»

Зміст освіти	Результати освітньої роботи
ГРА ЯК ПРОВІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ	Надає перевагу грі як провідній діяльності. Зацікавлено ставиться до ігрової діяльності для створення ігрових задумів; реалізує в них свої пізнавальні, соціальні, моральні, емоційні відтворення знання та моральні уявлення, задовольняє інтерес до довколишнього, творчого середовища дорослих, реальні та уявлені події, ситуації. Активно відтворює свої життєві враження виразні засоби. Може самостійно реалізувати власні ігрові задуми, обирати ігри, іграшки сюжетно-рольових, конструкторсько-будівельних, дидактичних, словесних, настільно-ігрових, діалогом, режисерських, театралізованих, українських народних іграх. Грає на самотній основі ігрового задуму, рольової взаємодії, особистих уподобань. Дотримується ролювості етикету спілкування.
Сюжетно-рольова гра	Розуміє, що гра має сюжет; ініціює, обирає, підтримує та вибудовує різні сюжети; уявляє, урізноманітнює сюжет гри, відображає в ньому реальні чи уявні події з особистого життя оточення, творчо застосовує набуті уявлення про довколишній світ. Відповідально створює ігрову роль, відтворює в ній не лише побутові дії, а й характерні особливості персонажа, виконувати роль за себе та за іншого персонажа (реального чи уявного). Усвідомлює необхідність і їх призначення, контролює виконання правил усіма учасниками гри. Може самостійно організувати ефективний перебіг гри. Раціонально використовує предметно-ігрове середовище, здійснює заміщення на рівні ігрових дій, предметів, подій.
Конструкторсько-будівельні ігри Іграшка	Виявляє інтерес і бажання до відображення широкого кола об'єктів довколишнього середовища цьому попередньо набутій досвід діяльності з різними конструкторами (в тому числі з пластиліном, дерев'яним матеріалом; уміє планомірно розглядати предмети і споруди, виокремлювати в них частини, співвідношення за розмірами, формами, розташуванням; створює власні роботи за зразком, знаходить необхідний матеріал, деталі; використовує різні способи створення будівлі та елементи оформлення. Знає, впізнає і називає різні види іграшок: образні — ляльки (хлопчики, дівчатка), іграшки, що зображують тварин і птахів; сенсорно-дидактичні (геометричні фігури і в'язки, палички, розбірні матрьошки і пірамідки та ін.); глиняні, м'які, дерев'яні, металеві (тварини, птахи, ляльки, посуд, писанки, сюжетні дерев'яні іграшки, свищики тощо) та іграшки Косів, Яворів тощо); конструктивно-будівельні, спортивні, технічні, іграшки-іграшки. Використовує іграшки відповідно до призначення та їх змісту. Має уявлення про варіанти використання різних іграшок. Сприймає іграшки як образ предмета реального чи казкового світу, бережливо ставиться до іграшок, дотримується порядку в ігровому куточку.
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ГРІ	Усвідомлює себе активним учасником ігрової діяльності. Домагається визнання інших своїх якісних виконання ролі іншими. Узгоджує у ході гри свої та інших дітей бажання і можливості, обов'язки: діяти у відповідності з правилами, справедливо розподіляти ролі та іграшки, взаємодіяти з груповими тощо. Самостійно визначається із сюжетом гри, засобами виразності, змістом гри. Відповідально ставиться до обов'язків, пов'язаних із роллю. Виявляє творчість, імпровізує для покращення гри. Обирає для гри безпечне місце та атрибути.
Ігрова компетенція	Обізнаність із різними видами іграшок; здатність їх використовувати в самостійній грі ігор (рухливі, народні, ігри з правилами, сюжетно-рольові тощо) відповідно до їх структури.

ігрова роль, ігрові правила); реалізовувати власні ігрові задуми; дотримуватись ігрового поведінки, норм та етикету спілкування у процесі гри.

3.6. Освітня лінія «ДИТИНА В СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ»

Зміст освіти	Результати освітньої роботи
<p>СЕНСОРНІ ЕТАЛОНИ</p>	<p>Знає назву сенсорних еталонів: колір, форма, величина (їх види, ознаки, властивості); характеризують (кольори та їх відтінки; форми — об'ємні, площинні: циліндр, куб, сфера); визначає форму предметів за допомогою геометричної фігури як еталону. Вміє порівнювати за формою, величиною, виділяти в них схожі та відмінні ознаки. Розрізняє і називає властивості предметів (шорсткий, м'який, металевий, дерев'яний, скляний, бавовняний тощо). Класифікує предмети за кількісними та якісними ознаками; оперує множинами (посуд, одяг, тварини тощо); зростання чи зменшення певної ознаки та за їх розміщенням.</p> <p>Орієнтується у просторі на основі його безпосереднього сприйняття та словесного опису (місцеположення, віддаленість); визначає своє місцезнаходження відносно об'єктів, предметів і об'єктів у просторі (близько, далеко, ліворуч, праворуч, всередині, під, над, під, над, під, над). Орієнтується на площині аркуша паперу, книги; вміє складати орнаменти, малюнки з використанням різних за величиною, формою, кольором.</p> <p>Визначає, встановлює часову послідовність подій, користується словами «вчора», «сьогодні», «пізніше», «зараз», «спочатку», «тепер», «давно», «скоро». Розуміє властивості часу, порівнює (світання, в сутінках, о півдні, о півночі, доба, тиждень, місяць, рік). Має уявлення про ритмічних природних явищ: тривалість секунди, хвилини, години. Спромагається визначити, що година складається із хвилин, оцінює часові інтервали. Називає порядок та послідовність тижня, частин доби; встановлює причинно-наслідкові зв'язки між різними явищами довкілля.</p>
<p>ПІЗНАВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ</p>	<p>Виявляє інтерес до довкілля та самої себе. Активно сприймає предмети, об'єкти, проявляє кмітливість, допитливість, вміло використовує побачене і почуте раніше, робить спроби знайти нове у знайомому та знайоме в новому; радіє зі своїх відкриттів. Надає перевагу тим, що потребують розумових зусиль. Планує свою пізнавальну діяльність, втілює її на практиці, виконує свої плани, поведінку. Виявляє інтерес до дослідництва, експериментує з новим матеріалом, матеріалізує математичні, логічні, часові відношення, використовує умовно-символічні зображення.</p>
<p>Сенсорно-пізнавальна компетенція</p>	<p>Виявляє пізнавальну активність, спостережливість, винахідливість у довкіллі; вирізняє мотивацію; моделює, експериментує в довкіллі за допомогою вихователя і самостійно; використовує символічні зображення, схеми. Орієнтується в сенсорних еталонах (колір, форма, величина, властивостях; у часі і просторі; оволодіває прийомами узагальнення, класифікації, порівняння.</p>
<p>ЕЛЕМЕНТАРНІ МАТЕМАТИЧНІ УЯВЛЕННЯ</p>	<p>Усвідомлює зміст понять «число», «цифра», «лічба», «рахунок», «задача». Має уявлення про лічбу. Лічить у межах 10 у прямому та зворотному порядку; користується кількісними та якісними цифрами від «0» до «9». Визначає кількісний склад числа в межах 10. Порівнює суми менших; розуміє і оперує поняттям «на 1(2) одиниці менше / більше».</p> <p>Уміє виділяти в предметах, об'єктах окремі частини, поділяє ціле на окремі частини. Здійснює найпростіші усні обчислення на додавання та віднімання. Розв'язує елементарні задачі-драматизації (про себе, свою сім'ю, найближче природне і предметне оточення) на основі знання дітей про довкілля, їхнє життя), пропонує власний спосіб їх розв'язання.</p>
<p>Математична компетенція</p>	<p>Виявляє інтерес до математичних понять, усвідомлює і запам'ятовує їх; розуміє відношення складу числа з одиниць і двох менших (у межах 10); обізнана зі структурою арифметичних операцій; приклади на додавання і віднімання в межах 10.</p>

3.7. Освітня лінія «МОВЛЕННЯ ДИТИНИ»

Зміст освіти	Результати освітньої роботи
ЗВУКОВА КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ	<p>Розрізняє мовні і немовні, близькі і схожі звуки рідної мови; має розвинений ф дихання; регулює темп мовлення та гучність голосу залежно від ситуації; виявляє неточ вживанні наголосу; використовує мовні, інтонаційні та немовні засоби виразності.</p> <p>Здійснює звуковий і складовий аналіз слів; виокремлює голосні, приголосні, твер розрізняє слова: «звук», «буква», «слово», «склад», «речення»; складає речення, виді складів та звуків у словах; знає алфавітні назви букв; володіє руховими навичками, навчання письма.</p>
Фонетична компетенція	<p>Оволодіває чіткою вимовою всіх звуків рідної мови і звукосполучень, відпов розвинений фонематичний слух, що дозволяє диференціювати фонемі; оволодіває м виразності та прийомами звукового аналізу слів; усвідомлює звуковий склад рідної мови</p>
СЛОВНИКОВА РОБОТА	<p>Має збалансований словниковий запас із різних освітніх ліній: «Особистість дитини природному довкіллі», «Гра дитини», «Дитина у світі культури», «Дитина у сенсорно- найбільш точні слова відповідно до ситуації мовлення; називає ознаки, якості, властивос слова різної складності, синоніми, антоніми, епітети, метафори, багатозначні слова; фраз приказки, утішки, загадки, скоромовки; володіє формулами мовленнєвого етикету від прохання, вибачення, подяка, комплімент), формами звертання до дорослих і дітей.</p>
Лексична компетенція	<p>Оперує узагальненими словами різного порядку, стійкими загальноживаними сло набуває образності; за кількісною та якісною характеристикою словник дитини сягає т спілкуватися з дорослими і дітьми, підтримувати розмову на будь-яку тему в межах свого</p>
ГРАМАТИЧНА ПРАВИЛЬНІСТЬ МОВЛЕННЯ	<p>Вживає всі частини мови (іменники, дієслова, прикметники, частки, вигуки, сполу різні форми дієслів і прикметників; практично засвоює всі граматичні категорії (рід, поодинокі граматичні форми; узгоджує слова у словосполученнях і реченнях згідно з м слова за допомогою суфіксів, префіксів, споріднені і однокореневі слова; володіє елем самокорекції мовлення, помічає і виправляє помилки; вживає різні за складністю складносурядні, складнопідрядні із сполучниками і сполучними словами).</p>
Граматична компетенція	<p>Вживає (не усвідомлено) граматичні форми рідної мови згідно із законами і нормам дієвідміна, клична форма тощо), має розвинене чуття граматичної форми; наявні корек вживання граматичних форм та порядку слів у реченні.</p>
ЗВ'ЯЗНЕ МОВЛЕННЯ ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ	<p>Вільно, невимушено вступає в розмову з дітьми, дорослими (як знайомими, запропонований діалог відповідно до теми, не втручається в розмову інших; будує запр теми; відповідає на запитання за змістом картини, художніх творів; виконує словесні до вміє запитати, відповісти на запитання, заперечити, подякувати, вибачитися, розповіст передавати словами і мімікою свою готовність спілкуватись, обмінюватись інформ домовлятися; ввічливо ставиться до партнерів по спілкуванню; виявляє свою за висловлювання, враховує емоційний стан співрозмовників; розуміє, що словом можн образити; вживає лагідні, пестливі слова.</p>
Діалогічна компетенція	<p>Ініціює і підтримує розпочату розмову в різних ситуаціях спілкування, відповідає звертається із запитаннями, орієнтується в ситуації спілкування, вживає відповідні мовн комунікативних завдань; дотримується правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого е емоційне ставлення до предмета розмови і співрозмовника та коригує його залежно від с</p>

МОНОЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ	Складає різні види розповідей: описові, сюжетні, творчі (розповіді-повідомлення); переказує художні тексти, складає розповіді як за планом вихователя, так і самостійно про життя, за змістом картини, художніх творів, на запропоновану тему, за ігровими результатами спостережень та власної діяльності; самостійно розповідає знайомі казки, майбутній сюжет малюнка, аплікації, виробу; планує, пояснює і регулює свої дії.
Монологічна компетенція	Володіє навичками розгорнутого, послідовного, логічного, зв'язного мовлення; імпровізує, розмірковує про предмети, явища, події, друзів; доходить елементарних у зв'язні самостійні оцінні судження стосовно різних явищ, подій, поведінки людей, словесну творчість у різних видах мовленнєвої діяльності.
УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ДЕРЖАВНА	Розуміє, що в Україні українська мова є державною; розрізняє близькі, але не однакові мови; розпізнає нові звуки; правильно і чітко вимовляє всі звуки української мови та орфоепічні норми української мови; слухає і розуміє мовлення дорослих, казки, оповідання; володіє діалогічним мовленням: ініціює, продовжує і завершує діалог, використовує невербальні засоби вираженості; переказує невеличкі тексти та казки, складає різні типи розповідей (описові, сюжетні, творчі) зразком вихователя, так і самостійно; спілкується українською мовою залежно від ситуації.
Мовленнєва компетенція	Інтегроване вміння адекватно й доречно спілкуватись рідною мовою в різних життєвих ситуаціях (думки, наміри, бажання, прохання), розповідати, пояснювати, розмірковувати, оцінювати, висловлювати думку; позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності, форми ввічливості (мовленнєві етикетки) в своїй мовленнєвій діяльності та мовленнєвій діяльності інших, виправляти помилки, дотримуватись загальної культури мовлення; самореалізуватися. Мовленнєва компетенція передбачає сформованість фонетичної, лексичної, граматичної та мовленнєвої компетенцій.
Комунікативна компетенція	Комплексне застосування мовних і немовних засобів з метою комунікації, спілкування в побутових ситуаціях, вміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативність спілкування, культура мовленнєвої комунікації. Комунікативна компетенція передбачає сформованість усіх видів мовленнєвої компетенції.

4. Варіативна частина

4.1. Освітня лінія «КОМП'ЮТЕРНА ГРАМОТА»

Зміст освіти	Результати освітньої роботи
Інформатична компетенція	Обізнаність з комп'ютером, способами керування комп'ютером за допомогою миші та клавіатури; розуміння і використання спеціальної термінології (клавіатура, екран, програма, диск, файл); елементарні прийоми роботи з комп'ютером у процесі виконання ігрових та навчальних завдань; створених для дітей дошкільного віку; вміння дотримуватись правил безпечної поведінки при використанні комп'ютера.

4.2. Освітня лінія «ІНОЗЕМНА МОВА»

Зміст освіти	Результати освітньої роботи
Комунікативно- мовленнєва компетенція	Диференціює звуки іноземної мови, вимовляючи їх правильно, з відповідною інтонацією; розуміє звертання, нескладні команди та інструкції педагога, дає відповідь на прості запитання; розуміє та може озвучити окремі вірші, римування, пісеньки; робить

запропонованою тематикою, правильно його оформлюючи з точки зору норм запропонованого мовного матеріалу; уміє працювати в парах та групах.

4.3. Освітня лінія «ХОРЕОГРАФІЯ»

Зміст освіти	Результати освітньої роботи
Хореографічна компетенція	Має уявлення про хореографію як вид мистецтва, розрізняє та емоційно-ціннісно оцінює народні, класичні, бальні, сучасні танці), жанрів (гопак, гуцулка, вальс, полька, галоп тощо), абетці позицій, рухів. Виконує під керівництвом педагога і самостійно танцювальні рухи за завданням; відтворює танцювальними рухами характер, темп, динаміку музики; узгоджує взаємодію з партнером, гуртом дітей; відтворює музичний образ пластикою і рухами тіла. Одержує радість, естетичну насолоду від виконання танцю.

4.4. Освітня лінія «ШАХИ»

Зміст освіти	Результати освітньої роботи
Шахово-ігрова компетенція	Виявляє інтерес до гри в шахи. Орієнтується на шаховій дошці; впізнає і називає фігури, засвоює правила гри (хід кожної фігури). Виявляє творчі здібності, цілеспрямованість, посидючість, гнучкість і логічність мислення, винахідливість, терпіння; повагу і толерантність; ставиться до успіхів інших дітей; спокійно реагує на свої невдачі у грі, вміє програшувати і відрадіювати успіхів.

Примітка: варіативна частина освітньої діяльності навчального закладу може бути розширена іншими видами дитячої діяльності відповідно до індивідуальних інтересів і потреб дітей, запитів і побажань батьків, наявних умов розвитку дошкільників.